

Od ceremoniału papieskiego do ceremoniału biskupiego. Wpływ renesansowej *Cappella Papale* na liturgiczny rytm życia stolic biskupich

Liturgia i zwyczaje dworu papieskiego, które zostały skodyfikowane w formie ceremoniału na przełomie XV i XVI wieku, wywarły niemały wpływ na codzienne życie stolic biskupich w całym chrześcijańskim świecie. Życie to odbywało się w rytm roku kościelnego i sprawowanych codziennie liturgii (przede wszystkim Msza święta oraz Oficjum).

Do dziś głównym źródłem i podstawą liturgii pontyfikalnych jest Pontyfikał ("Pontificale Romanum") oraz właśnie Ceremoniał biskupi ("Caeremoniale Episcoporum"). O ile ten pierwszy jest pełnoprawną księgą liturgiczną zawierającą obrzędy (nigryki i rubryki) nadzwyczajnych celebracji związanych z posługą pasterską biskupa (święcenia, konsekracje, etc.), to drugi stanowi księgę opisującą wyłącznie ceremonie (dla liturgii całego roku liturgicznego) oraz elementy etykiety przestrzegane na dawniejszych dworach biskupich, w katedrach i kolegiatach, opisując niejako ich życie codzienne (od wyboru biskupa, przez uroczystości roku kościelnego, po szczegółowe funkcje ministrów).

Ceremoniał biskupi, wydany po raz pierwszy w 1600 r. (na polecenie Ojców Soboru Trydenckiego) jest w rzeczywistości, jak wskazują badacze i znawcy liturgii, dostosowanym do realiów katedralnych ceremoniałem papieskim ("Caeremoniale Romanum" lub "Caeremoniale Apostolicum"). Ceremoniał ten był dziełem tzw. wielkich mistrzów papieskich ceremonii (Agostino Piccolomini, Joannes Burchard, Paris de Grassi). Okazuje się więc, że liturgia rzymska (zwłaszcza w formie pontyfikalnej, ale również w jej parafialnym wymiarze), przynajmniej w postaci do początku drugiej poł. XX w., była skodyfikowana w papieskim ceremoniale, rozprzestrzeniając się na cały świat katolicki.

Celem referatu będzie omówienie związku i zależności ceremoniału biskupiego od ceremoniału papieskiego oraz wskazanie kluczowych elementów konstytuujących liturgiczną *praxis* kościołów katedralnych.

Literatura (wybór):

- *Caeremoniale Episcoporum. Le Cérémonial des Évêques du concile de Trente a Vatican II*, traduction intégrale du texte selon l'édition de 1752, établie, révisée et annotée par A. P. M. Mutuel O.S.S.M. et P. Freeman, Paris 2006.
- Dykmans M., *L'oeuvre de Patrizi Piccolomini ou le cérémonial papal de la première renaissance*, II vol., Studi e Testi 293, 294, Citta del Vaticano 1980.
- Gromier L., *Commentaire du Caeremoniale episcoporum*, Paris 1959.
- Krzych B.K., *History and Meaning of the Papal Ceremonial in the History of the Liturgy*, „Caeremoniale Romanum Bulletin” 2011, nr 2, s. 3-16.
- Nabuco J., *Ius Pontificalium. Introductio in Caeremoniale Episcoporum*, Desclée 1956;
- Nabuco J., *La liturgie papale et les origines du Cérémonial des Évêques* [w:] *Miscellanea liturgica in honorem L. Cuniberti Mohlberg*, t. I, Bibliotheca „Ephemerides Liturgicae” 22, Romae 1948, s. 283-300.
- Quoëx F., *Du cérémonial papal au missel romain: rites eucharistiques* [w:] C[entre] I[nternational] [d']E[études] L[iturgiques], *Vénération et administration de l'Eucharistie* (Actes du second colloque d'études historiques, théologiques et canoniques sur le rite catholique romain. Notre-Dame-du-Laus – 9 au 11 octobre 1996), Paris 1997, s. 211-239.